

Ortodoxia, koherentzia eta dogmak

2019-10-30

[Versión en castellano](#)

Langile
Mugimenduaren
Historia
JON KORTAZAR

Modan dago dogmak, ortodoxia arbuiatzea. Hitz itsusia da, zikina, apaiz kutsua duena. Eta gure garaian, denak gara ateoak, ateoak baina ateoagoak, baina ez materialismo zientifikoaren ondorio gisa, "giza aukera" bezala baizik. Hil zela Jainkoa esan zuen Nietzschek, eta guk "jainko" guztiak hil ditugu, edo hori bihurtu dugu gure bizi-lege. Jainko-hiltzaile edo ikonoklasta bihurtu gara. Ideologiak, metodoa, narratiba historikoa, subjektua, iraultza, alderdia; denak jainko, denak hilda.

Hiru iritzik eman didate honi buruzko zer pentsatua. Lehena, Urolako Hitzan Iñaki Segurolak gazte sozialistaz idatzitako artikulua. Bertan, ildo berriak egiten dituen gauza gehienek alde dagoela, baina esaten dutenen gauza gehienek kontra dagoela dio; hizkera zurrana, ulergaitza, gogorra dela eta (agian ez naiz ni honi buruz hitz egin beharko nukeena, izan ere ni laztandu egiten bainau). Bigarrena "txerren" deitutako txiolari eta euskal aktualitatearen inguruko esatari ezagun bat dugu. Honen mezua "ultra-koherentzia" nekagarria zaiola da. Honen inguruan berekin eztabaidatu dut, eta argudioetako bat izan du "gurekin ala gure kontra" zatiketa ez zaiola gustatzen. Hirugarrena duela aste batzuk Unai Iturriaga **Zugazart** marrazkilariak ateratako bineta bat izan zen: semea kexaka amak "supermerkatu kapitalista inperialistan" erosi duelako eta to zaplaztekoa! "Zaplazteko iraultzailea ondo etorriko zaizu".

Hiruek, ñabardurekin bada ere, nolabait ideia bera azaltzen zuten, koherentzia hitzak dakarren zurruntasuna erasotzea edo kritikatzeko edo bertatik aldentzea. Baina ez dut hauek esandakoaz hitz egingo, ez baititut beren motibazioak ezagutzen eta fenomenoak askoz ere hedatuagoa baitago. Koherentzia, edo hobe esanda, ortodoxia, beste "jainko" bat zaigu, hau da, nolabait, gure "Indibidualtasun askea" mugatzen duena, nolabait "kanpoko" narratiba "traszendentala" baten barne kokatzen gaituena, subjektu garrantzitsu baten parte. Borroka hemen eta orain nahi dugu, ez iraganak ez etorkizunak mugatuta. Toni Negri eta Michael Hardtek modan jarritako kontzeptua da "Politika sormen" bezala, hau da, subjektu bezala "jendetza" konkretatu gabea, borrokez alda dezakeena delarik, subjektu historiko gidaririk gabea, praktikoki "eraldatzeko desioa" inpultsu duena. Egun, mugarik gabeko subjektibitatean bizi garen garai likido honetan, "gizakiaren gaineko hertsapen" osoa zailentzen jartzen den honetan, militantzia bera, "ortodoxia" bezala ikusia dena, ere kuestionatu egiten da, geroz eta gehiago.

Ortodoxoak -zentzu batean baino gehiagotan- garenok, XXI mendeko gizarte likidoan ez gara ondo ikusiak, zurruntasun horren azken gotorlekua gara; pluriaktibismo eredu zoriontsuaren mantelean orban beltza. Inork nahi ez duen subjektu historiko baten menpe, hau da, tradizio historiko batek ematen duen traszendentziaren menpe borrokatu, politizatu, ekin nahi dugu. Egun norberak, egunean, definitu nahi ditu bere borrokak. Egun ordea, ez dugu iraunkortasuna gogoko, bat-batekotasuna eta aldakortasuna baino. Eta jainkoa (Alderdia, subjektu historikoa) hil denez, hainbat subjektuen borroka nahi dugu, zenbat eta gehiago hobe, hala gure erara aukeratu dezagun. "Interseksionalitatea" da salbatuko gaituen dotrina berria, marko bakar batean, kapitalaren aurkako borrokaren barruan gainontzeko fenomenoak ulertzea "hertsapena", "zurrunkeria", "dogmatismoa" omen da; hau da "hitz potoloak" erabiltzea "aniztasunaren" edo "berezitasunen" kontra (edo hauek bigarrenengoratu!). Gainera, "Interseksionalitateak" hainbat borroka aukeratzeko edo lehenesteko aukera ematen digu. Sozialismoaren alde baino "kapitalismoaren kontra" erabiltzen da behin eta berriz eta geroz eta gehiago. Kontzeptu hori oharkabea, polisemikoagoa da, eta beraz "malgutusun" handiagoa ahalbideratzen digu. Finean, ez gaitu iraultzak bizi, iraultza bizi nahi dugu. Militante baino "aktibista" egin gaituzte.

Baina zurruntasuna soilik "ortodoxoek", "dogmatikoek" eta abarrek erabiltzen al dute? Egungo militantzia ez al dago inolako zurruntasunik? Mark Fisher britainiar egileak esan zuen moduan, egun badago beste koherentzia bat, "banpiroaren gazteluaren" metaforarekin azaltzen duena, non egungo ezkerrean, sinboloen inguruko guda bat planteatu den. Ikurren guda horretan Fisherren arabera, bai "apaizak" -eskumikatzen dutenak-, "akademikoak" -purutasun falta edo akatsak markatzen dituztenak- eta "hipsterrak" -onartuak izan nahi dutenak, eta horretarako posturarik muturrekoenak hartu ditzaketenak- daude. Fisherren arabera, horrek hala funtzionatu izan du batez ere ezker identitarioaren barruan, hau da, "subjektu anitzen" ezkerrearen barruan, non "norberetasuna" eta honen araberrako iritzien baliozkotasuna (hau da, "pribilegioen errebisioen" araberrako iritzia baliozkotasunaren inguruko kontu hori) sakralizatu den. Hau da, nolabaiteko "ultrakohherentzia" eta dogma, baina kasu honetan "subjektibotasunen" (eta ez ideologia kolektiboaren inguruan) eta nortasunen inguruan, ez mugimendu kolektiboaren inguruan. Fisherren arabera, "banpiroaren gaztelua" -hau da, aniztasunaren eta nortasun indibidualen inguruko apaiz, akademiko eta hipsterren elkartea- "klase borroka desartikulatzeke dispositibo bat izan da". Ene lagun Jimmy Muelles abeslari eta idazleak, artikulua batean "**nortasunen Foucaultar mikropolitika**" honek hiritarrak elkarren zelatan jartzen zituela eta zanpaketaren azken arrazoia -ekonomikoa- ulertzen eta nola erreproduzitzen den ulertarazten oztokatzen gaituela esan zuen. Izan ere, orain urte batzuk hona, ezkerrearen barruan intersektionalitatearen ultra-koherentzia bilatzen da; hau da, "bizi-ohituren koherentzia". Gogoan dut nola "kontsumo-ohiturak" aldatu behar ziren (David Fernández, askorentzat erreferente denak hor kokatzen zuen borroka iraultzailea Alternatiben Herrian eman zuen hitzaldi batean), parte-hartzea sustatu, publizitate komertziala arbuia, "genero inklusiboa erabili", "herriko dendetan kontsumitu", "espazio komertzialak arbuia", borroka guztiekin -maila berean!-"konpromisoa" erakutsi, "jabetzekeria kulturala" (!) arbuia... baina ez klase-borrokarako estrategia indartsurik erabili (klase-borroka bigarrenengoratzeko estrategia ez bada). Finean, heterodoxia bilakatu izan da ortodoxia berria.

Gurean ere hala ibili izan gara urte luzez, Euskal Herria ez baita ideologikoki gainontzeko tokiak baino kontzienteagoa. Fisherrek salatu dituen "apaizak" eta "hipsterrak" barra-barra izan ditugu, "Herri Mugimendua" (H eta M larriz, abangoardia Alderdi-jainkoa hil dugun arren uste bezain ateoak ez garela dirudielako) deritzon horren barruan asko ugaltu baitzaizkigu aniztasunaren apaizak eta "hipsterrak". Lagun batek behin esan zidan XXI mendeko euskal Herri Mugimendua "Ondo geratzearen zaleen" elkarre bat baino ez dela, erdi-mailako klase progresistak maneiatua eta honen komunikabideek filtratua edo kontrolatua. Halako baieztapenetan sartu gabe, argi dagoena da "Koherentzia" eta "Konpromisoa" bezalako hitzak klase-borrokarekin edo langile subjektuaren unibertsaltasunarekin edo hemendik eratorritako ideologia batekin lotzea urteetan oso gaizki ikusi izan dela. Hemen ere, borroken aniztasunaren aintzatespenaren eta koherentziaren arteko berdintasun ikur bat jarri (zenbat aldiz izan ote garen marxistak "eko-" "femi-" edo "kritiko" ez izatearren izan gara "zurruntzat" jotakoak!) jokatu dugu. XXI mendeko euskal **iraultzaile** batentzat sozialismoa ardatz baino, kolore-anitzeko puzzle baten parte da. Praktikoki marxismoa ez zen onargarria entsalada **mugimentista** honen "beste adar baten" moduan ez bada, hau da, beste "Mugimendu" bat, paisaiaren parte dena "edan zein utzi" egin daitekeena; baina "**mugimentismo** anitzaren" logika barruan, hau da, berezkoa duen materialismo dialektikoaren azterketatik at, honetarako eskubiderik gabe (hau baino marxismoaren folklorizazio handiagorik!). Unai Iturriagaren umeak bere amari ez dio zarata atzo eguerdian soilik egin, egunero dabil horretan, baina duela urte batzuk euskal **stablishment** progresistaren txaloak jasotzen zituen, ez amaren zaplastekoa. Hau da, ultra-koherentzia ondo ikusi izan da, baina beste zerbaitek eragozten omen du: hau da, koherentzia hori estrategia politiko baten menpe izatea. Kasu honetan koherentzia unean-uneko interpretazio edo desira indibidual edo kolektiboek atxiki beharrean estrategia sozialista bati atxikitzeak ekarri du "Koherentzia" hori "dogma" gisa ikustea.

Hemen dugun arazoa ez da morala, sarritan moraltasun ideologia (bai, ideologia da, giza arrazoiketa batek egia sortzen duenetik sinetsita baitator) batean bihurtzen bada ere. Izan ere, ez baitago (akademian ez bada, eta hemen ere gero eta zalantza handiagoekin) metodoari hertsitako zientziarik, metodoari hertsitako politikarik ez dagoen moduan. Ez dago Antidogmatismo edo heterodoxiarik:

besterik gabe, txarrantxa morala baizik ez da. Hutsala da, ideologia hutsa. "Ortodoxia" eta "heterodoxia" kontzeptuek ezer gutxi esan nahi dute zerbaiti (ideologia gidari bati, "historiko-traszendental" edo "unean-uneke anitza" izan, edo egotea konkretu bati (non ikusi dugun "ortodoxoa" eta "heterodoxoa" izatea aldagarria dela) lotzen ez badira. Zer helbururekin aldatzen dira ohiturak eta metodoak eta "gure egunerokotasuna"? Zein estrategia proposatzen du gurpil oso koherente eta oso demokratiko batean uneoro biraka ematea ez baldin bada? Borrokarako kontzeptu jarraikor bat, historiko-lineal bat ez badugu, hau da, borroka ez badago historiaren joakeraz definitua, baizik eta guk "aukeratzen" dugunean zer borrokatu eta zer ez, "askatasun" liberalaren ariketa bat egiten ari gara: hau da, berriz ere kontzientziak (kontzientzia indibidualak) errealitatea sortzen duen aforismo zaharra; helburu baten orde, etengabeko mugimendu ziklikoa goratzen arituko ginateke.

Gazte sozialisten talde batek, eta haien antolakundeek guzti honekin apurtzea erabaki dute eta klase borroka eta kapitalaren -eta honen arabera- erlazioen-aurkako estrategia integral bat zutarritzea erabaki dute. Hori da berrikuntza, eta ez koherentzia arma bezala erabiltzearena. Paradigma aldaketa baten aurrean gaude, eta agian paradigmaren arteko lehia hau izango da Euskal Herrian hurrengo urteetan -behintzat giro ideologikoetan- lehia politiko-ideologikoa markatu dezakeena.